

ՎԱՐՉՈՎՏՈՒԱՆ ԻԶՄԻԹԵԱՆՑ ՍԱՀԱԿ - ՄԵԽՐՈՊ 1912Ի ՄՐՑԱՆԱԿԱՒ

ՎՃԱՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

(15 12 - 1933)

Հայ երեւելիներու կենսագրութիւնները, լուսանկարները,
ձեռագիրները, գրութիւնները, ևն. ևն.
Դեղաբուժական ժքել տպադրութեամբ

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Գ.

1.— ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ	...	...	...	...	...	2	պատկերով
2.— ՄԻՆԱՍ ՊԱՏՐ. ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿ. ԱԿՆԵՑԻ	6	;	»				
3.— ՊԻՄԿՈՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՐԵՒԱՆՑԻ	..	3	»				
4.— ԵՓԲԵՄ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԶՈՐԱԳԵՂՑԻ	..	7	»				

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ԹԻՒ 20

Բ. ՀԱՅՈՐ

Պատկեր 2.50 ե. Դ.

1933

ԳՐԱՏՈՒՆ

ՎԱՀԱՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

18, Շաբաթ Թէղփիք, 18 — Գահիրէ

Տպագրութիւն Յակոբ Փափազեան, 3, Միտան Սոււրէս — Գահիրէ

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

1515—1629 օրունք

Սարգիս Գ. Միասայլ Կաթողիկոսի անոր Հնորհեց առանձին պալատ իր բնակութեան համար ուր մնաց մինչև 1550, յետ այնու ինք կը շրջադայէր ուխտածեղիներ Գուտլտեր Սւիթինոս որ ականատես էր և մտերիմ, կը վը կայէ թէ կաթողիկոսը բարեբարոյ և յոյժ քաղաքավար ու իմաստուն էր և որ խոստացաւ բարւոք յարաբերութիւն ունենալ լատին եկեղեցւոյն հետ Անցաւ Գերմանիա այցելելու կարուս Ե. թաղաւորին Սպանիոյ, ուր զնուիրեց պարսկական բնագիրը իր թարգմանած գրքին, ու պարզեց անոր իր ազգին թշուառ վիճակը ու օդնութիւն հայցեց:

Գերմանիային մեկնելով գնաց Լեհաստան և անտի Ռուսիա և ցամաքէն հասաւ Էջմիածին ուր ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով թէ՛ Միքայէլ կաթողիկոսին և թէ Միաբանութենին և յոզովուրդէն: Միքայէլ կաթողիկոս առաւաւ կաթողիկոսութեան աթուը և յանձնեց Սահմանոսի, որ քանի մը տարիներ աթուը նստելէն ետք 1561ին երբ վախճանեցաւ, Միքայէլ կաթողիկոս գարձեալ կաթողիկոսացաւ: Քանի մը տարիներ ետք Սամանեան և Պարսկական կոխները կը սկսին, աւերութիւններ և քանդումներ տեղի կ'ունենան: Մանաւանդ Պարսիկ կառավարութիւնը և իսաները այսպիսի կեղծ պատիւներով ընդունեց զինքը և

բաւի, ով մայր, մի՛ բայց ե՞ն ծը
նուռագ քումը սիյ արդաւատի, ով
մայր, ար՝ ոհ, և ցին արեւան քու-
մրդ մաքուր փեայի, ով մայր,
զի՛, առ որս գիտե՞լի և սիրու ծնու-
շիր տոյսորի, ով մայր, տոյսորի:
Ով հոգեծին և գթի առ աստ ծընօղ
մեր, մայր նի՛, ծը՛, առ ընդ քեզ և
շրա սահորի, հայրն մ.ր, մայր նր,
հայրն», ոհ շամակցաբար պարա-
շեցիք ըցքը մեր, մայր նի՛, ըշ ար՝
ձերոց անուրունջ զանակաց այց
առնել, մայր նի՛, այց առնել:
Առյնայէ ո և գու ով բազմեւ բախտ
հոմին մեր, և հայր, հոմին մեր,
արի իբրույդ բան ե՞ռքին ննջեցւը,
հայր նի՛: ննջե՛, ոհ և ըզ սոսկալի
շարչարանսդ իմու բեր, հայր նի՛,
իմու: նոքօք ծլնեւ ալ որդւոցը
բայց խնդիր ել, հայր նի՛, իմն՝
ուշը բան և բարեւար փեթիւ մեր,

18 Տաղարան Սիմեոն Կաքող.ի էջ 15

ա'լ անտանելի կը դառնար։ Այս վիշտակին դարման մը տանելու համար Միքայէլ Ս. կաթողիկոս Սեբաստիան կը փախչի ուր խորհրդակցական գաղտնի ժողով մը կը գումարէ և կ'որոշն ազնուական դասէն Արքար դպիրը և իր Սուլթան Շահ որդին զրկել Պապին, քաղաքական օժանդակութիւն ձեռք բերելու յոյսով։

Արքարի և որդիին պատգամաւ-
լորութիւնը արդիւնք մը չունեցաւ,
սակայն հոն վենետիկի մէջ հրամա-
նաւ Պապին և Դուքսին հայերէն գըր-
քեր կը տպէ և որու մասին երկարօ-
րէն պիտի խօսինք :

Միքայէլ կը վախճանի 1570 ին և
իրեն կը յաջորդէ Գրիգոր Ժի. որ
վախճանեցաւ 1598 ին՝ Գրիգորի յա-
ջորդեց Դաւիթ Դ. Տաթեւացի, որ
վշտայած վանքին առնելիքուրներէն
և կառավարութեան տուած նեղու-

“ մ . մ ի ” . սոցին . մաքուր պաղատու-
նաց լըմազ է՞ր , յը , լը : հհ . իսէր
սոյաբջեց իսպատ մի մ-րժէր , յը ,
մի . զն դու Ես յոյն և ապահեն և
որ մէր , յը , և որ մէր :
Արին օս | Ծ-է-ի-ի ւ-ը-ա-ն Շվիլի հրա-
(11) .
| Աբուր աշխարհի՝ յատկոց լտեղի .
վայր ածակով՝ վիճակ տէրունի .
քաղաքաց համայնից՝ գովեալ թա-
գու հի . սբ Եէմ՝ քաշոք շնորհալի :
| Եիրէ լի Նախակոչ՝ հանուրց արար-
շին . տէղի հանգստեան՝ անմօհ ար-
քային : վայ իհամայն՝ գիրս ածայ-
ին , գովաբանութիք՝ քեզ վերա-
ճառին :

| յ ի հընութեն օրինաց՝ և մարգարէից .
դու հանդիսարանն բուլորից ճառից :
յորս Եիր դու ոչ՝ Երկին սաստղա-
լից . սբ Եէմ մատեան հըրաշից :
| յ ի ծաղիկ համասփիւռ՝ ազանց

19 Տաղարան Սիմեօն Կաքող.ի էջ 16

թիւններուն չկարենալով տոկալ Մելքիսէթ եպիսկոպոսը կաթողիկոս օծեց, իւր օգնական. յեւոյ կանչեցին Սրբապիոն եպիսկոպոսն եւս և եպիսկոպոսներով ժողով գումարելով օծեցին կաթողիկոս Հայոց: Դաւիթ մնաց Եջմիածին և երբ ժողովուրդը Պարսկաստան զաղթեց ինք եւս անոնց հետ Սպահանն գնաց և ապա Նոր Ջուղայ: Ժողովուրդին թախանձանքին վրայ նորէն Եջմիածին վերադարձաւ ու աթոռը պարապ գտաւ, որովհետև Մելքիսէթ լքած էր աթոռը: 1616 ին հրաժարեցաւ կաթողիկոսութենէ և դարձաւ Սպահանն գնաց ուր վախճանեցաւ 1629 ին:

Իր տառապանաց օբերուն Պապին
նամակներ գրած է յայտնելով իր ժո-
ղովուրդին դասն կացութիւնը:

ՄԻՆԱՍ ՊԱՏՐԻԱՐք ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱԿՆԵՑԻ 1751 - 1753

Մինաս Ակնեցի հայսապէս Մշոյ
Առաջնորդ էր։ Ս. Կարսարեալի վաճքը
պարտքի տակ կը ճեծէր, նոյն ժամա-
նակ Մշոյ կառավարիչն էր Արտին
ովեհ-վաշտ։ Մինաս եպիսկոպոս ան-
կարող ըլլուլով վճռել Շոլորայ Սա-
լիանի պարտքը, որ մը փաշային կող-
մէ Սալիան պահանջողներ կուգան-
ի Ա. Կարսարեալ վաճք։ Մինաս եպիս-
կոպոս վաճքն կը փախչէի մերձուկայ
Միլաշկուփ տեղը, որուն համար
քիւրտերը կ'անաւանեն մինչև ցարդ

SISTI.

ԱՐՄԵՆԻԱՆ ԲՈՒՐԳՐԱԴԱ
Բարեկամ և շափաբերման ուսունա
չոքի աշխատառություն կողուն կատար
ուսց Վայրի Տիւրիկ ց ու Խերուն առ.
ի վաստ Տե այ և ի վայրի բն նորա
գորդէ Վայրաւան։

Տաղարիսլ ի Ա և համար Հայրակառաց ե
լու ասպարուշ և Ք. ակիրա Այս Անձունուց
իշխանութիւն Տե Անձիւնունուն Եւ Երազ
երանեալ Արայիշար Անդ վասի ամ Հայրա
զարանու Այս Անձունուն Եւ բուժեած ծովար
ուն Կամ ի ամ առաջանա կազմա եզար
ապա Հայրա Աս ամերաւ իւ Անձունութիւն
Անձանեալ Երայիշար Անձ Եւ Երազ
արքան Տե Յանձար Պատրիարք Արքան
Այս Եպիսկ Տիւրիկ առ կարէն առա և
Գերեցարու Վայրաւան ասցաւ ։
Բարեկամ և համար Հայրակառաց
Անձունուն Եւ Երազ Անձ Արքան Տե
Սույնուն Եւ Երազար ։

20 Նոր Նախիջեւանի մեջ սպուտ
բառարան Ա. Էջ

46
ա սկզբացին՝ փորոշքաբ ։
և ըլլ բառին՝ է ծովեղեր,
ո այմանին հոչվար՝ անուննի մէր,
ը ամամբուռ՝ վայր կամ երկեր,
ա զայս փայտուտ՝ դուռ և ակեր,
ո վիելի ուժեղ զօրանոր,
ապահաթլն՝ յանցանոր,
անթարժայ երասան պախուց,
բլաբը մարգն՝ ու ողեցցց,
անուն որէ՝ թե ե օդայնոց,
ուշ ասեն հաստրակ թլսնոց,
ազն է սազ տեսակ թլ հաւու,
այսինքն լուլն՝ է ինչլք նուռու,
օփսիս կափարի և ասի խուժ,
ու թի արկղն՝ անուննի տուփ,
ուլսի ունկն սկանջ լըսելիք,
ըստաձ կայծառ և ունեմթ:

21 Նույն բառարանեն էջ մը

21 Նոյն բառարակին եղ ու

22 Զեռազիր նամակ Յովսէփի Կաք.
Արդուքեանցի ուղղուած ի Պոլիս
Թիֆլիզցի հանգուցեալ Տեր
Յարուքիւնի որդի Ստեփան
հանճարամիս Բնիշյ.ի Ա. Էջ

որոնք նորոգութեան կարօտ էին:

Այս միջնացին Պոլսոյ Պատրիարք
կ'ընտրուի և կը մեկնի Պոլիս, իր տեղ
տուածնորդ անուանելով իր ձեռնասուն
Յովնան արեգան, Ներքին դաշտի Տպնէ
գիւղացին, Յոնան վարդապետ որ թէն
բժամիս էր, բայց ամէն օր ազօթելով
Ս. Կարապետի գերեզմանէն կը խնդրէ
խելք և խնդրաշխատութեամբ լաւ
քարոզիչի համբաւ մը կը վայելէ:

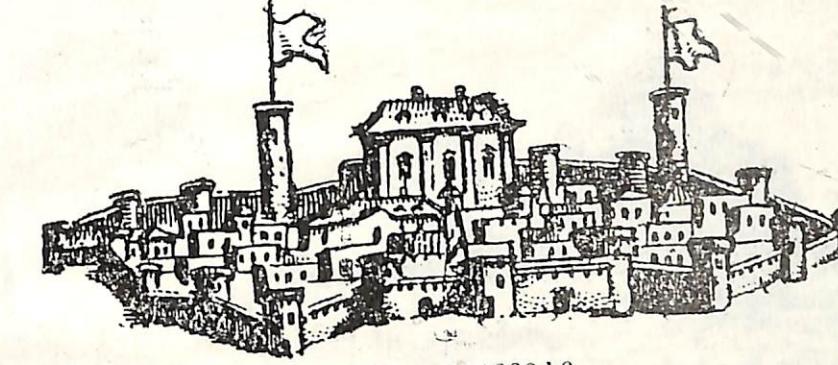
Մինաս եպիսկոպոս (1749-1751) և
որուն գործունէութեան մասին ոչ մէկ
տեղեկութիւն ունինք: «Աղբապա-
տաւմ» կը գրէ:— Մինաս 1749 գարու-
նէն մինչև 1751 գարնան երկու տա-
րի պատրիարքութիւն վարած է, տ-
ռանց շփոթի մը աեղի տալու, թէպէտ
և առանց յատուկ և նշան տալոր տր-
դիւնաւորութիւն մըն ալ ցուցնելու,

23 'Unjī B. kq

1. 11-12. 9-10. 11-12. 13-14. 15-16. 17-18. 19-20. 21-22. 23-24. 25-26. 27-28. 29-30. 31-32. 33-34. 35-36. 37-38. 39-40. 41-42. 43-44. 45-46. 47-48. 49-50. 51-52. 53-54. 55-56. 57-58. 59-60. 61-62. 63-64. 65-66. 67-68. 69-70. 71-72. 73-74. 75-76. 77-78. 79-80. 81-82. 83-84. 85-86. 87-88. 89-90. 91-92. 93-94. 95-96. 97-98. 99-100. 101-102. 103-104. 105-106. 107-108. 109-110. 111-112. 113-114. 115-116. 117-118. 119-120. 121-122. 123-124. 125-126. 127-128. 129-130. 131-132. 133-134. 135-136. 137-138. 139-140. 141-142. 143-144. 145-146. 147-148. 149-150. 151-152. 153-154. 155-156. 157-158. 159-160. 161-162. 163-164. 165-166. 167-168. 169-170. 171-172. 173-174. 175-176. 177-178. 179-180. 181-182. 183-184. 185-186. 187-188. 189-190. 191-192. 193-194. 195-196. 197-198. 199-200. 201-202. 203-204. 205-206. 207-208. 209-210. 211-212. 213-214. 215-216. 217-218. 219-220. 221-222. 223-224. 225-226. 227-228. 229-230. 231-232. 233-234. 235-236. 237-238. 239-240. 241-242. 243-244. 245-246. 247-248. 249-250. 251-252. 253-254. 255-256. 257-258. 259-260. 261-262. 263-264. 265-266. 267-268. 269-270. 271-272. 273-274. 275-276. 277-278. 279-280. 281-282. 283-284. 285-286. 287-288. 289-290. 291-292. 293-294. 295-296. 297-298. 299-300. 301-302. 303-304. 305-306. 307-308. 309-310. 311-312. 313-314. 315-316. 317-318. 319-320. 321-322. 323-324. 325-326. 327-328. 329-330. 331-332. 333-334. 335-336. 337-338. 339-340. 341-342. 343-344. 345-346. 347-348. 349-350. 351-352. 353-354. 355-356. 357-358. 359-360. 361-362. 363-364. 365-366. 367-368. 369-370. 371-372. 373-374. 375-376. 377-378. 379-380. 381-382. 383-384. 385-386. 387-388. 389-389. 390-391. 392-393. 394-395. 396-397. 398-399. 399-400. 401-402. 403-404. 405-406. 407-408. 409-409. 410-411. 412-413. 414-415. 416-417. 418-419. 420-421. 422-423. 424-425. 426-427. 428-429. 430-431. 432-433. 434-435. 436-437. 438-439. 440-441. 442-443. 444-445. 446-447. 448-449. 450-451. 452-453. 454-455. 456-457. 458-459. 459-460. 461-462. 463-464. 465-466. 467-468. 469-469. 470-471. 472-473. 474-475. 476-477. 478-479. 479-480. 481-482. 483-484. 485-486. 487-488. 489-489. 490-491. 492-493. 494-495. 496-497. 498-499. 499-500. 501-502. 503-504. 505-506. 507-508. 509-509. 510-511. 512-513. 513-514. 515-516. 516-517. 517-518. 518-519. 519-520. 521-522. 523-524. 525-526. 527-528. 529-529. 530-531. 531-532. 533-534. 535-536. 537-538. 539-539. 540-541. 542-543. 544-545. 546-547. 548-549. 550-551. 552-553. 554-555. 556-557. 558-559. 559-560. 561-562. 563-564. 565-566. 567-568. 569-569. 570-571. 572-573. 574-575. 576-577. 578-579. 579-580. 581-582. 583-584. 585-586. 587-588. 589-589. 590-591. 592-593. 594-595. 596-597. 598-599. 599-600. 601-602. 603-604. 605-606. 607-608. 609-609. 610-611. 612-613. 613-614. 615-616. 616-617. 617-618. 618-619. 619-620. 621-622. 623-624. 625-626. 627-628. 629-629. 630-631. 631-632. 633-634. 635-636. 637-638. 639-639. 640-641. 642-643. 644-645. 646-647. 648-649. 650-651. 652-653. 654-655. 656-657. 658-659. 659-660. 661-662. 663-664. 665-666. 667-668. 669-669. 670-671. 672-673. 674-675. 676-677. 678-679. 679-680. 681-682. 683-684. 685-686. 687-688. 689-689. 690-691. 692-693. 694-695. 696-697. 698-699. 699-700. 701-702. 703-704. 705-706. 707-708. 709-709. 710-711. 712-713. 713-714. 715-716. 716-717. 717-718. 718-719. 719-720. 721-722. 723-724. 725-726. 727-728. 729-729. 730-731. 731-732. 733-734. 735-736. 737-738. 739-739. 740-741. 742-743. 744-745. 746-747. 748-749. 750-751. 752-753. 754-755. 756-757. 758-759. 759-760. 761-762. 763-764. 765-766. 767-768. 769-769. 770-771. 772-773. 774-775. 776-777. 778-779. 779-780. 781-782. 783-784. 785-786. 787-788. 789-789. 790-791. 792-793. 794-795. 796-797. 798-799. 799-800. 801-802. 803-804. 805-806. 807-808. 809-809. 810-811. 812-813. 813-814. 815-816. 816-817. 817-818. 818-819. 819-820. 821-822. 823-824. 825-826. 827-828. 829-829. 830-831. 831-832. 833-834. 835-836. 837-838. 839-839. 840-841. 842-843. 844-845. 846-847. 848-849. 850-851. 852-853. 854-855. 856-857. 858-859. 859-860. 861-862. 863-864. 865-866. 867-868. 869-869. 870-871. 872-873. 874-875. 876-877. 878-879. 879-880. 881-882. 883-884. 885-886. 887-888. 889-889. 890-891. 892-893. 894-895. 896-897. 898-899. 899-900. 901-902. 903-904. 905-906. 907-908. 909-909. 910-911. 912-913. 913-914. 915-916. 916-917. 917-918. 918-919. 919-920. 921-922. 923-924. 925-926. 927-928. 929-929. 930-931. 931-932. 933-934. 935-936. 937-938. 939-939. 940-941. 942-943. 944-945. 946-947. 948-949. 950-951. 952-953. 954-955. 956-957. 958-959. 959-960. 961-962. 963-964. 965-966. 967-968. 969-969. 970-971. 972-973. 974-975. 976-977. 978-979. 979-980. 981-982. 983-984. 985-986. 987-988. 989-989. 990-991. 992-993. 994-995. 996-997. 998-999. 999-1000.

24 'UnjG q. k

որ եթէ մեծ գործունէութեան նշան
չէ, խոռական և կանոնաւոր անձնաւու-
րութեան նկարագիրը կը ցուցի: Այդ-
համբաւը հարկաւ յորդորեց էջմիածնի
Միաբանները որ իրենց կաթողիկոս
ընտրեն:

25 Urkunden 1668 hi

(Հայ Նաւապետներու քարտէսէն «Յիշատակաբան» թիւ 18-19)

Մինաս Պատրիարք համաձայնութեամբ Միսրանից էջմիածնի և կոստանդնուպոլսոց ընտրեալ կաթողիկոս, Օսմ. կառավարութեան ու հրովարտակը ստանալով փութաց էջմիածին երթալ և օծումը ստացաւ 1751 սեպտեմբեր 15 ին:

Իր գործունեութեանքն ոչ մէկ յիշատակութիւն, արդէն ծեր եր և ընտրուելէն եր ու տարի վերջ կը վախճանի 1753 մայիս 12 ին:

Երեւանցի Սիմօն կաթողիկոս իր
Զատըրու անունը գրքին մէջ կը գրէ.
«ունի զգեանս դատառականս» հո-
գացեալ բացատրութեամբ և կը լրա-
ցնէ իր կենապէսութիւնը:

Գովելի է որ կջմիանի խռովեալ
վիճակը համգութանցուցած է և հակա-
ռակութեանց և թշնամութեանց վերջ
ուղարձ է:

Մարմինը թաղուած է Ս. Գայլա-
նէի վկայարանին բակին ձախ կողմը:

ՍԻՄԵՈՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՐԵՒԱՆՑԻ

1763 - 1780

Սիմէօն կաթողիկոս ծնած է Երեւ-
անայ մէջ 1710 ին, կը կարծուի թէ
Պաօշեան իշխանազուններէն սերտծ Ը-
լայ, իր ծնողքն են Կարսապետ ու Գա-
յիսնէ։ Իր ուշիմութեամբ ու յաջո-
ղակութեամբ համբաւ հանած է Մայր-
Աթոռոյ գլուխցին մէջ, ուր իր ըն-
թացքը աւարտելով անմիջապէս ու-

սուցչութեան կը կոչուի, հոն իրեն
աշակերտ կ'ունենայ ապա երեւելի
հանդիացող միաբաններէն շտաբը,
որոնցմէ բոլորն ալ Սիմէօնի աշակեր-
տած ըլլալին պարձանքով յիշած են:
Սիմէօն տակաւին պատասխի դպիր
մը, Յալութիւն Զուզայեցի եպիսկո-
պոսին մօտ՝ Պայտպիտի նուիրակու-

22 Զեռազիր Յամակ Յովսէփ Կար.
Արդուքեանցի ուղյուած ի Պոլիս
Թիֆլիզցի հանգուցեալ Տեր
Յարութիւնի որդի Մելիքան
հանճարամիտ Տննջ.ի Ս. Էջ

որոնք նորոգութեան կարու էին:

Այս միջոցին Պոլտոյ Պատրիարք
կ'ընտրուի և կը մեկնի Պոլիս, իր տեղ
առաջնորդ անուանելով իր ձեռնասուն
Յօվնան արեղան, Ներքին դաշտի Տպնէ
գիւղացին, Յոնան վարդապետ որ թէն
բթամիտ էր, բայց ամէն օր աղօթելով
Ս. Կարապետի գերեզմանէն կը խնդրէ
խելք և ինքնաշխատութեամբ լաւ
քարոզիչի համբաւ մը կը վայելէ:
Մինաս եպիսկոպոս (1749 - 1751) և

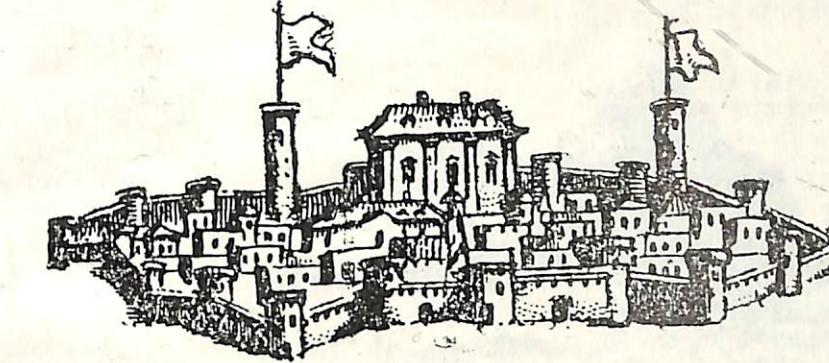
որուն գործունէութեան մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն ունինք: «Աղջապատամ» կը գրէ: — Մինաս 1749 գարունէն մինչև 1751 գարնան երկու տարի պատրիարքութիւն վարսած է, առանց շփոթի մը տեղի տալու, թէպէտե առանց յատուել և նշան աւոր արդիւնուորութիւն մըն ալ ցուցնելու,

1886. 15

23 'Unjū Ō. kg

24 'UnjG q.. h

որ եթէ մեծ գործունէութեան նշանէ,
իսոհական և կանոնաւոր անձնաւոր
բուռթեան նկարագիրը կը ցուցնէ: Այ
համբաւը հարկաւ յորդորեց էջմիածն
Միաբանները որ իրենց կաթողիկո
լուսարկն:

25 BrEwG 1668 h

(Հայ Նաւապետներու քարտէսէն «Յիշատակարան») թիւ 18-19

Մինստ Պատրիարք համաձայնութեամբ Մխարանից էջմիածնի կոստանդնուպոլսայ ընտրեալ կաթողիկոս, Օսմ. կառավարութենէն ահրովարատկը ստանալով փութց էջմիածնին երթալ և օծումը ստացաւ 1751 սեպտեմբեր 15 ին:

Իր գործունէութենէն ոչ մէկ յիշ
շատակութիւն, արդէն ծեր էր Ե
ղնտրուելն եր ու տարի վերջ կ
վախճանի 1753 մայիս 12 ին:

Երեւանցի Սիմոն կաթողիկոս իր
Զամբռու անունը գրքին մէջ կը գրէ.
«ունի զգբեան դատաւորականս» հո-
գացեալ բացատրութեամբ և կը լրա-
ցընէ իր կենսագրութիւնը:

Գովկելի է որ հջմիածնի խռովեալ
վիճակը հանդուբաեցուցած է և հակա-
ռակութեանց և թշնամութեանց վերջ
տուած է:

Մարմինը թաղուած է Ա. Գայլանի և մերանին բակին ձախ կողմը:

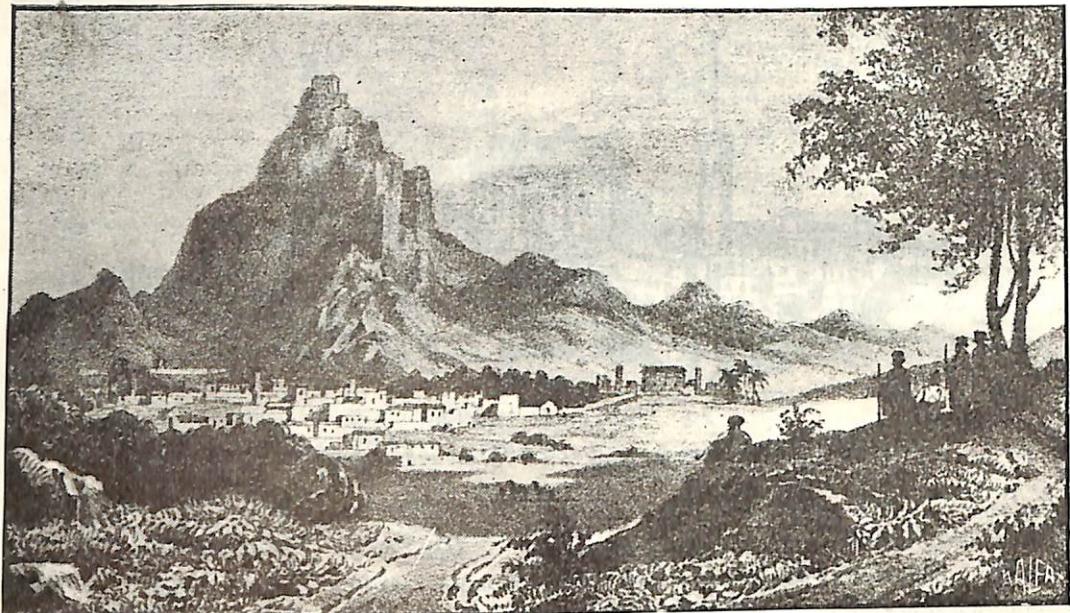
ՍԻՄԵՈՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԵՐԵՒԱՆՑ

1763 - 1780

Սիմեօն կտթողիկոս ծնած է Երեւանայ մէջ 1710 ին, կը կարծուի թՊոչեան իշխանազուններէն սերած ըլլայ, իր ծնողքն են Կորսապետ ու Գայցիանէ։ Իր ուշիմութեամբ ու յաջողակութեամբ համբաւ հանած է Մայ Աթուոյ գալրոցին մէջ, ուր իր ընթացքը աւտրաելով անմիջապէս ու-

սուցութեան կը կոչուի, հոն իրեն
աշոկերտ կ'ունենայ ապա երեւել
հանգիստցող միտքաններէն չատերը
որոնցմէ բոլորն ալ Սիմէօնի աշոկեր
տած բլլանին պարձանքով յիշած են

Սիմէօն տակաւին պատահի դպի
մը, Յարութիւն Զուզայեցի եպիսկո
պոսին մօռ՝ Պայտպիսաի նուիրակու

26 Երեւան 1843 ին
(Վակնէրի «Ճանապարհորդութիւն ի Հայաստան» գրքէն, տպ. Վիեննա Միխեար. Տպարան)

թեան օգնական նշանակուեցաւ և
սարկաւագ եղած տաեն ալ Հնդկաս-
տանի պատուիրակին օգնուկան, ուր
մնաց երեք ու կէս տարի, ուրկէ ետք
էջմիածին վերաբարձաւ ու անտի
Պոլիս և ապա Կարին։ Պոլսոյ մէջ լու-
ընդունելութիւն գտաւ իր ուսումնա-
կան համբաւին համար։

Սիմէն Պոլսոյ Պոլսոթ թաղին մէջ
Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ հարեայ
խցում այսինքն կամարակապ ահնեա-
կին մէջ զասախօսութիւններ կ'ընէր
հասակաւոր աշակերտներու։

Իրեն գլխաւոր պաշտպանն էր
Եաղուակ ամիրա, որուն հետ Երուսա-
ղէմ ուխտի գնաց 1751ին, և իր պեր-
ճախոս քարոզներով զարմացուց նալ-
եան պատրիարքը, որ նուիրեց իրեն
փիլոն, մատանի և գաւագան։

Պատիկ պատմուածք մը կը պատ-
մուի, թէ՝ երբ ուխտաւորները կը

դիմեն պատրիարքին որպէսզի յաղ-
թանդամ Մովսէս վարդապետ իրենց
քարոզելու արտօնէ, նալեան՝ Սիմէնը
ցոյց տալով կ'ըսէ — Բարոզ կ'ուզես
Քէոսէս, մօրուք կ'ուզես Մօսէս։

Սիմէն նալեանի և Եաղուակ ամի-
րայի հետ կը վերաբառնայ Պոլիս
1752 ին, բայց նալեանի Պոլսոյ պատ-
րիս քութեան վերահստատուելուն և
Եաղուակ ամիրայի գլխաւորելուն վրայ
Պոլիսը կը թողու և Էջմիածին կը
հասնի ու Աղեքատնդր Բիւզանդացիէն
եպիսկոպոսական աստիճանը ստա-
նալէ յետոյ կը վերաբառնայ Պոլիս՝
իբր նուիրակ։

Սիմէն Մայր Աթոռի օգտակար
հանդիսացած է ու Միաբանութիւնը
շատ մը վարանումներէ ետք համար-
ճակած է զինքը կաթողիկոսական ա-
թոռը բարձրացնել։

1763 ին Յակոբ կաթողիկոս Շա-

ՎԱՐՉԱՏՐՈՒԱԾ ԽԶՄԻՒԵԱՆՑ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՄՐՈՊ 1912 Մ ՄՅԱՆԱԿԱՆԻ

ՎՃԱՐ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՅ

(15 12 - 1933)

Հայ երեւելիներու կենսագրութիւնները, Լուսանկարները,
ձեռագիրները, գրութիւնները, ևն. ևն.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՏՊԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՅ ՄԱՏԵՆԱՅԱՐ ԹԻՒ 11 - 20

Բ. ՀԱՏՈՐ

1933

ԳՐԱՏՈՒՆ
ՎԱՀԱՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
18, Շարս Թէվֆիք, 18 — Գահիրէ

Տպագրութիւն Յակոբ Փափաղեան, 3, Միտան Սուարէս - Գահիրէ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ Բ. ՀԱՏՈՐԻՆ

Թիւ 11	Հայրապետութիւնն Հայոց Բ.	7 պատկերներով
	Ղուկաս Կաթողիկոս (1780 - 1798) . . .	
	Յովսէփի Գ. Կաթողիկոս (1800)	
Թիւ 12	Հայ Երաժշտութիւն (Այսաթ Նովա) . .	6 պատկերներով
Թիւ 13 - 14	Հայ Գաղութը և Մամուլը Եւրոպայի մէջ Եւրոպա հրատարակ. լրագիրներուն ցուցակը Ստեփան Ոսկան	17 պատկերներով
	Գաբրիէլ Եպիկ. Այլազովսկի	
	Կարապետ Վլդար. Շահնաղարեանց . . .	
	Յովհաննէս Ալթըն	
Թիւ 15 - 16	Նշանաւոր Աղպայինք Գ.	21 պատկերներով
	Միքայէլ Զէլէպի Տիւղ	
	Գէղէսն և Յովսէփի Աղաթոն	
	Գրիգոր. Աղաթոն	
Թիւ 17	Նշանաւոր Աղպայինք Գ.	4 պատկերներով
	Մկրտիչ Ամիրա Ճէղայիրեան	
	Ֆիդիքա	
Թիւ 18 - 19	Նշանաւոր Աղպայինք Ե.	11 պատկերներով
	Յովսէփի Զէլէպի Տիւղ	
	Բժիշկ Պօղոս Ա. Շաշիեան . . ,	
	Հին Զուղայեցի Հօճա Մարտիրոս	
	Պարոն Կիւլապիսան Մարդարեան	
	Մարդար Ամիրա և իր որդին Մարտիրոս	
	Յովհաննէս Տրենց Մարդարեան	
	Գրիգոր Տրենց Մարդարեան	
Թիւ 20	Հայրապետութիւնն Հայոց Գ. (1515-1629)	18 պատկերներով
	Մինաս Պատր. և Կաթողիկ. (1751-1753)	
	Միմէսն Ա. Կաթողիկոս (1763 - 1780) . .	
	Եփրեմ Կաթող. Չորագեցի (1809-1830)	

Թիւ 11-20 Բ. Հաստիք Բնդիհանուլը 84 պատկերներով

ՅԱՐԱՀԱՐԱՆ

ՔԱԱՆԵՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԵՏՔ

«Յիշատակարան»ի Ա. հատորին յառաջարանը հրատարակեցինք այն ինչ որ մեր սուածին տպագրութեան մէջ գրած էինք քսանը հինգ տարի առաջ։

Սահմանադրութեան վաղորդայնին էր որ սկսանք հրատարակել ծրագրելով ճոխ հատոր մը և եթէ ընդհանուր պատերազմը չը ժագէր, արդէն իսկ մեր ծրագիրը լրացուցած պիտի ըլլայինք, սակայն «Զարչարուած Յիշատակարան»ը պիտի ունենար նաև իր անակնկալները։ 1912-1913 ին Հայ գիրերու և Հայ տպագրութեան կրկին յորբելեանները տօնուեցան աշխարհի ամէն կողմ, ու այդ միջոցներուն ես ալ գտնուելով Եգիպտոս, թէ հոս դահիրէի մէջ և թէ Աղեքսանդրիա, մոգական լապտերի ապակիններու վերածելով, իմ ունեցած թանկագին լուսանկարներս և վաւերաթուղթերս, հանդէսներ սարգեցի որոնք մեծ ընդունեց լութեան արժանացան և գնահատուեցան թէ՛ հայերէ, թէ օտարազդիներէ և թէ մամուլէն։

մէջ 1923-1930, երբեք չը խորհնեցայ այդ մասին, սակայն վաղեմի բարեկամս և «Արև» օբակէերթի այժմու խմբագրապետը Պ. Յովկաննէս Պողոսսեան, երբ ոտք գրաւեցիպտոսի հողին վրայ զաղափարը ունեցաւ տօնելու «Արև» թերթի 25 ամեակը ու իր 4000 թուեակը, և առ այդ ինձ ալ թերացրեց որպէսզի յօդուածով մը Եգիպտահայ լրագրութեան պատմութիւննը պատրաստեմ, ինչ որ ըրի հապճեպ տողերու մէջ։

«Արև»ի նոյն օրուան բացառիկ թիւը որ մեծաքանակ սպառում ունեցաւ, ինձ թելագրեց որ «պրօշտիր»ով մը ամփոփեմ սոյն յօդուածը, ու նոյն ատեն Յ. Պողոսսեան ինձ խորհնուրդ կուտար վերստին սկսիլ «Յիշատակարան»ի հրատարակութեան և այս անգամ չմեռած աւարտել սոյն գործը, միւս կողմէ ալ վաղեմի բարեկամս Հ. Սիմոն Երեմեան եւս քանիցս ինձ թելագրած էր հրատարակել «Յիշատակարան»ը։ Այս երկու քաշալորաններն, ու մանաւանդ Պ. Պապի քաջալորականէն որ 1923 ին ստացած էին Տեղապահութեան կողմէն՝ Թիւառանէն (Մա-

Այս գործին բաղմածախս հանդաման-
քը նկատի ունենալով Հ. Բ. Բ. Միութեան
առաջարկով Ամերիկա եւս զցցի, հօն ալ 14

առաջարկութեան մէջ կրկնեցի սոյն ներկայա-
քաղաքներու մէջ նիւթապէս չունեցայ-
ցումները, ու եթէ նիւթապէս չունեցայ-
ակնկալուած արդիւնքը, սակայն բարոյա-
կան գոհացում մը ունեցայ:

Եւ այս ամէսոք ըրբ ազատութէն մար, սոյն բազմածախս հրատարակութեան ժախսերը :

Արթավալու թշրիպտիւնս նիւթական մասնէն մեծ գժուաբութիւնս նիւթական մասնէն է, և այս հրատարակութիւնն ինձ առայժմ շահ մը չարտադրեթ և եթէ Երրուանդ Պէջ Աղաթօնի և Տիգր Դալուստ Կիւլպէնկեանի նիւթական նուերները չըլլային բաւական պիտի նեզուելի: Միւս կողմէ մեր բալոր բաժանորդներն ալ սորոնք քաշալերեցին մեզ արժանի են մեր շնորհակալութեան: Վաստահ ենք թէ անոնք մինչեւ վերջ թագաւորին անոնք անոնք անոնք:

Եթէ Երբէք մտքէս չէի անցուներ թէ պիտի կարենամ Նորէն հրատարակել «Թիշտառակարան»ը, քանի որ աւելի լայն տարիներու մեզ հետ պիտի ըլլան, մասմաւասի անոնց հետեւելալներն որոնք քանի մը օրինակներ բաժանողագրուելով նուիրեցին դանազան

հաստատութեանց.— Հ. Բ. Լ. Միութիւնը,
Ռ. Ա. Կ. Գահիրէի Ակումբը, Մէջը Միհրան
Թէլեան, Մէջը Նաւարչ Սեւյօնքեան, Տ.
Մեսրոպ Գույումինեան և այլն:

Ալ չպիտի ուզեմ խօսիլ իմ գործի մասին, պիտի սպասեմ որ աւարտի ան, թողլով ընթերցողին դատողութեանը, միայն նուիրական պարտք մը ունիմ յայտնել իմ շնորհակալիք բոլոր անոնց որոնք գնահատեցին գործս, ու որչափ ատեն որ կեանք ունեցայ պիտի ջանամ աւարտել այս գործը որ նախասահմանուած է Հայկական Բանթէոն մը ըլլալ, և որ վարձատրուեցաւ 1912 ին Իզմիրեանց բարեյիշտուակ թովսէփի մրցանակաւ (ըստ տեղեկադրի հանգուցեալ ուսուցիչ Միհրան Յովհաննէսեանի):

վերցացնելէ առաջ չնորհակալութեան
պարտք մ'ալ ունիմ յայտնել «Արև»ի Պատ.
խմբագրութեան, որ ամէն ատեն նպաստա-
ւոր կերպիւ վերաբերուեցաւ «Յիշատակա-
րան»ի հանդէպ : Նոյնպէս զիւչէի գործա-
րանատէր Պ. Գ. Ֆալֆայի որ զեղեցիկ զիւ-
չէներով օժտեց մեր «Յիշատակարան»ը :
Նաև՝ մեր տպագրիչին Պ. Յակոբ Փափաղ-
եանի՝ որ գեղարուստական տպագրութեամբ
և կուրճք տալով գժուաբութեանց և մեզի
ընծայած ամէն կարգի զիւրութիւններով,
կրցանք աւարտել նաև. Բ. հատորը :

1933 ՎԱՀԱՆ Գ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ԴԱՎԻԴՈՎԱԿԱՆԻՑ

«Յիշատակարան»ի պատրաստով առ-
ջի օրէն զգացած է գործին ծանրութիւնը
և լուրջ երկասիրութիւնն մը արտադրելու
ամէն միջոզները կանխաւ ապահովեր է:

«Յիշատակարան»ի կարեւորութեան գաղտնիքը զայն հրատարակողին անձնական գոհաբերութեան մէջն է, քանի որ քրավճառի մը համար հեշտ և շահաւետ պիտի ըլլար բազմածախս «Յիշատակարան»ի տեղ հրատարակելու ու է գպրցական դասագիրք և հակակշիռէ խոյս տուած կտոր-փրթուճ գիրքերու տեղ զանոնք քշել:

Բայց իր շահախնդրութենէն աւելի՝
սքանչացումն կ'ազդէ իր յամառ յարատե-
ռութիւնը, որով ամէն զոհողութեան ի գին
ձեռք կը բնբէ ընտանեկան յարկին տակ
մնալու տահմանուած լուսանկարներ, կո-
րուստը անդարձմանելի կարծուած ձեռա-

զրեր, հաղուագիւտ կոնդակներ, թանկա-
գին վաւերաթղթեր և այլն :

Ուրեմն թէ՛ օգտակարութեան, թէ հարազատութեան և թէ այլ բաղմագիմի նկատումներով «Յիշատակարան»ն է արդարեւ «Կարեւոր» երկասիրութիւն մը :

(Ճեղեկագրեն մաս մը)
Միհրան Յովհաննէսեանի
իւիչ իզմիհրեանց Յանձնաժողովի

三

«Յիշատակարան»ը՝ ստուգիւ սքանչելի գործ մըն է ուր նկարուած կը գտնենք հայ կեանքը իր խական գոյներով, շարան շարան մեր առջև. ներկայացնելով երեւելի անձանց շարժապատճերը որ մէջմէկ մայուն վաւերաթուղթ պիտի ըլլայ ապագային համար : Այսպիսի կարեւոր և տաժանելի գործ մը ի զլուխ հանելու համար՝ եռանդուն և անխոնչ աշխատողի մը անվճար ջանքերուն կը կարօտէր և իրաւամբ կարելի է ըսել «Արժանի է մշակ վարձուիրոյ» :

Հ. Յ. Տիգրանյան
«Հանդէս Ամսօրեալ» 1912

本
高

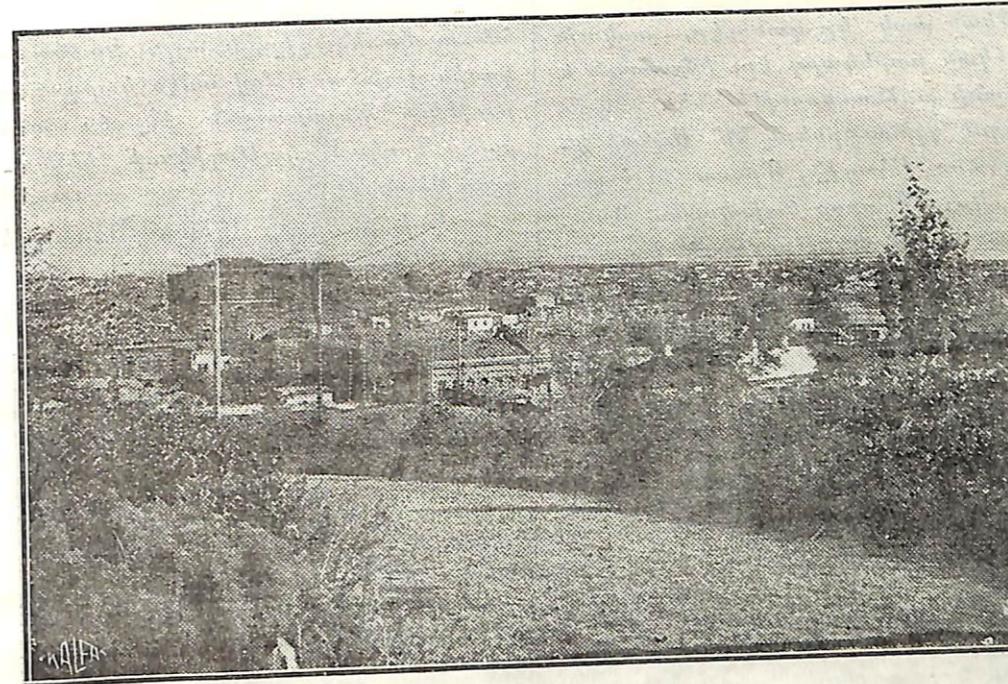
«Յիշատակարան»ը գրուած է պարզ և
յստակ աշխարհաբարով մը : Պատկերները
բաւական յաջող են : Կենսագրականները՝
հեռի ուսումնասիրութիւնները ըլլալէ, կուռ
ու ցամաք խտացումներն են ներկայացուած
գէմքերու կեանքին ու գործերուն : Իւրա-
քանչիւր կենսագրութեան տակ նշանակ-
ուած են ալլիրները : Ստուգիւ այս գոր-
ծը աւելի բանասիրական արժէք ունի քան
թէ գրական :

«Հայրենիք» 1910 թ. ԳԱԶԱՆՁԵԱՆ
ՊՐԻՒ

*

Զղուտ զբագէտի նիհար կազմութիւնը
կը մատնէ որ ան զբքերու մէջ կը հիւծի,
վանականի մը համբերութեամբ կը պատ-
րաստէ «Յիշատակարան»ը : Մեծ խանգա-
վառութեամբ բնդունելութիւն գտնելու-
արժանի է այդ : 1512-1913 մեր մտաւորա-
կան կեանքի յիշատակարանն է այն, իբրա-
տապահանջ բանասէրի մը քննադատական
հոգեւոլ գրուած չէ այն, այլ կը կրէ այն
ոճը, ինչ որ կը պահանջուի կենսագրական
բառարանն է մը :

«կ. Պոլիս» 1913 Հ. ՕՐՈՌԻՆ ԵՐԵՍ ՅԱՅԵ
Տաղ. Վենետիկ

27 Երեւան ներկայիւ

մախեցիի վախճանումէն ետք էջմի-
տօնի միաբանները հինգ անգամ ժո-
ղով գումարեցին, ընտրելու համար
նոր կաթողիկոսը, ի վերջոյ կ'որոշեն
Սիմէօն եպիսկոպոսը, որուն ընտրու-
թեան հաճութիւն յայտնած էր նաև
նախան Յակոբ Պատրիարք:

Սիմեոն կաթողիկոս սկսուա կարեւ-
լոր նորոգութիւններ շինել վասնքին
մէջ, դպրոց, միստաններու սենեակ-
ներ, սեղանաստուն, անասնանոց, և նու-
և ամրաշէն պարիսպներով պատեց
չորս կողմէ:

Տպարան մը բացաւ օժանդակութեամբ Հնդկաստան բնակող Զաքիկ-եանց Խոջաջանեան Գրիգորի, Ս. Ա. Թոռի պարխապէն գուրս մեծագումար ծախսով հաստատեց թղթի գործարան մը և ծաղկեցուց թղթագործութիւնը բերել տալով հեռաւոր տեղերէ գոր

διφύεται καὶ πορευόμενος τὸν
νοτικόν:

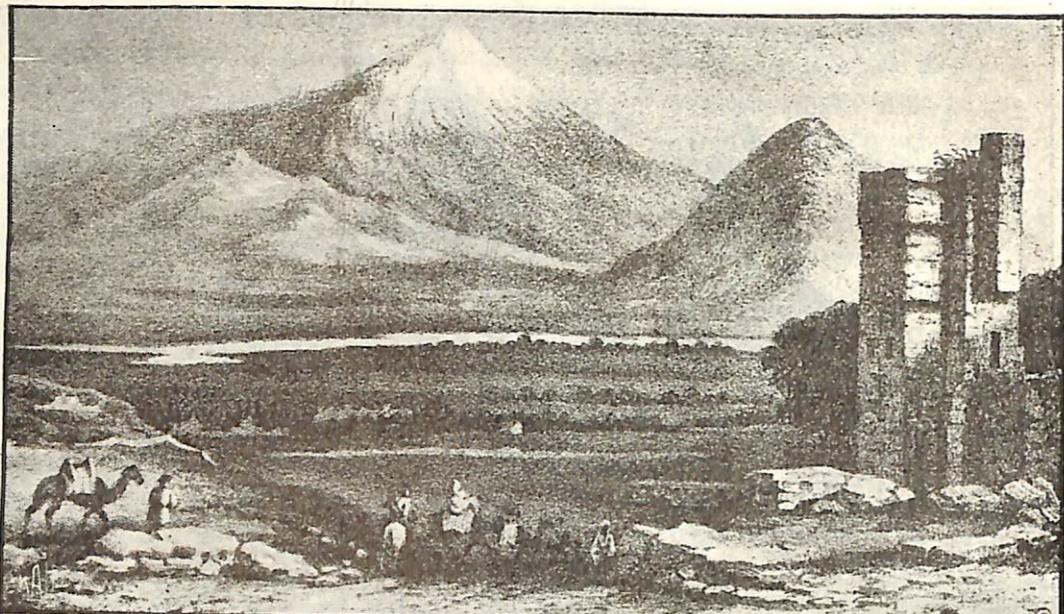
Ուստան նախանձախնդիր էր և
գրեց շատ մը գրքեր որոնցմէ ումանք
ապօռած են, բայց իրեն ոճը անյար-
գար էր: Սիմէօն Կաթողիկոս մը Տօ-
նոցոյցը կարգաւորեց, երկու մասի
վեհապետ (1527 թվականի 2):

բաժնելով (1777 օդեստեղի 2).
Մոսկուայի և բնեւելի Մետրոպոլիս
Պղատոնի նամակ գրած և անկէ պա-
տասխան ստացած էր:

Օբականց կատարինէ Բ. կայսրու-

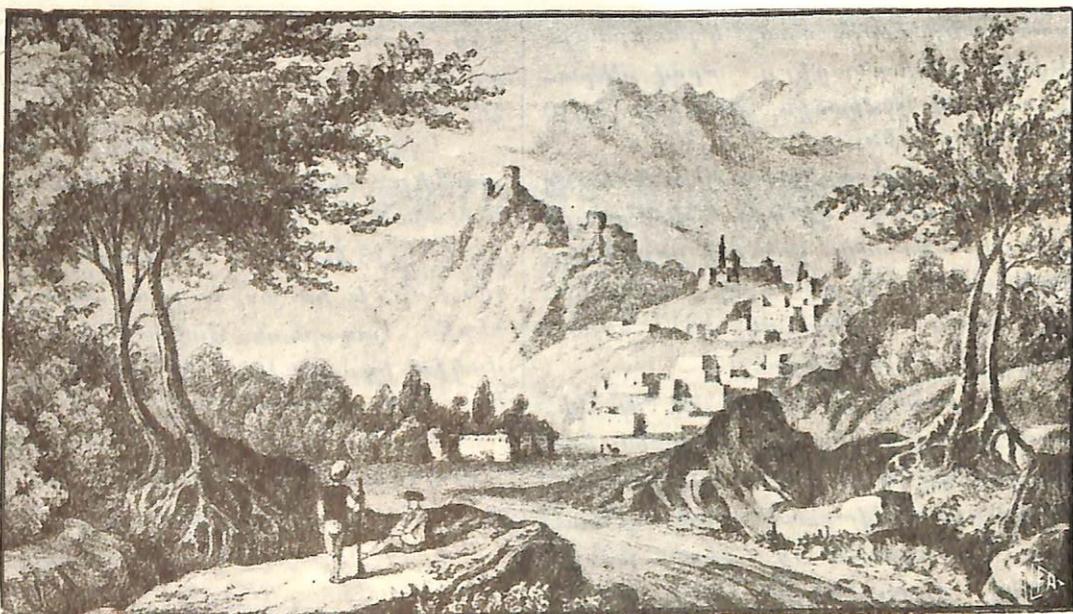
Հին հրովարտակ զրկեց կաթողիկոսին
որուն մէջ կը խռատան:ար Աթոռը
Հայոց աղջը իր կայսերական ողոր
մութեան հովանաւորութեան առ
առնել: Այս հրովարտակը կը յիշա
տակուի նու Աղեքանդր Զարի առաւ
հրովարտակին մէջ:

Էջմիածին թէւ Պարսից իշխա

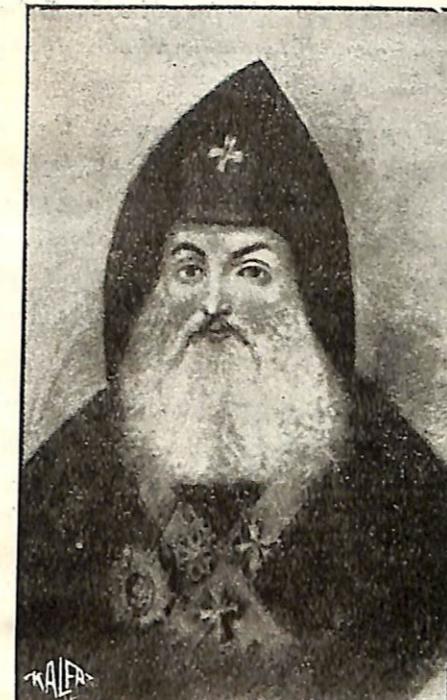
30 Մեծ Եւ փոքր Սասիս 1843

վակներ

31 Պայմանիս 1843 ին

վակնելէ

32 Եփրեմ Կաքողիկոս

Թէե Եփրեմ կրնար աւելի հան-
գիստ վայելել իր կաթողիկոսութիւ-
նը, քանի որ մինչև 1823 նշանաւոր
պատել ազմներ չեղան, բայց իր առա-
տաձեռնութեամբ և անհաջիւ անտե-
սութեամբ խովվութեանց ժամանակ
վանքի պարագուած գանձարաննը պարա-
գի ենթարկեց և պարտասէրները
հանգանակութեամբ գոհացնելու նպաւ-
տակաւ 1821 ին հեռացաւ Էջմիածինին
և այցելելով Հին Նախիջեւան և Շու-
շի քաղաքները Հաղբատու վանքը բը-
նակեցաւ:

Եփրեմ որ իր ընտրութեան երբ-
բորդ տարին խսկ հրաժարական տուած
է. 1822 հոկտեմբեր 8 ին էջմիածնի
Սինոդի անունով տուած իր վերջին
հրաժարականը, պատճառաբանելով իր

34 Զեռազիր նամակ
Եփրեմ Կաբողիկոսի Ա. եց

1806 Sept 26
F. C. S.

35 ቤንግዴ የ. ክግ

անկարողութիւնը կառարելու Հայրապետական իշխանութիւնը և իր ձեռքութիւնը։ Սինողը Հայրապետի հրաժարականը ներկայացուց Նիկողօս կայսեր և Կովկասի կառավարիչին

ՅԻՉԱՄԱԿԱՐԱՆ ՄԵՐ ԿՐԿԱՍԻՐՈՌԹԻՒՆԸ ՈՐ ՀՐԱՄԱՎԱԿՈՒԱԾ է 1909-1914
ՆՐԴԱՆԻՆ և որ պատկռւած է Սահակ Մեսրոպեան 1912 տարույն մրցանակաւ,
ըստ կտակի բարեյիշատակ Յովսէփ Խզմիրեանցի, բոլորովին սպառած է: Ա-
մէն կողմէ մեզի եղած խնդրանքներուն գոհացում տալու համար հետզհետէ
կը հրատարակենք Հայ երեւելիներու կենսագրականները, լուսանկարները,
գրութիւնները և նմանահամութիւնները իրենց գործերուն հետ, անոնք ո-
րոնք հրատարակած ենք և անոնք որ չեն հրատարակուած այն ատեն: Նկա-
մելով գործին բազմածախս հանգամոնքը, Յիշատակարան Մատենաւար անու-
նով պրակներ կը հրատարակենք, սպասելով հասարակութեան քաջալերանքին:

Ա.Ա.Զ.Ի. ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐՆԵՐԸ ԼՐԱՑԱԾ ԵՆ:

ՄԵՐ ՎՃԱՐՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ

ԵՐՈՒԱՌԱՋԻՄ

Ամենապատիւ Թորգոմ Արքեպիս. Ս. Պատրիարք Հայր Ս. Երուսաղեմայ Ա. Բ.
Տեարք Յակոբյան Եաղուպեան Ա.
Առօս Նշանեան Ա. Բ.

ՓԱՐԻԶ

Տիար Միսաֆ Նուպարեան Բ.
Հ. Սամուել Գրատուն 10 օր. Ա. Բ.

ԳԱՀԻՐԵ

Տօֆր. Պ. Սերոբեան Ա. Բ.
Տեարք Կարապետ Թրեանց Բ.
Յովհաննես Սիհոնեան Բ.
Տիգրան Հանընեան Բ.

ԳԱՀԻՐԵ

Տօֆր. Հայկակ Ռաֆայէլեան Ա.
Տեարք Թագուր Պետրոսեան Բ.
Աբրահամ Խաչմանեան Բ.
Յովհ. Տէր Մկրտիչեան Բ.
Գեորգ Տէր Ստեփանեան Բ.

ՄԻԼԻՈՎԻ

Տիար Յակոբ Արելեան Բ.

ՈՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Գրասեր մը 2 օր. Բ.

Բացուած է «Յիշատակարան Մատենաւար»ի Գ. Հատորի բաժանորդագրութիւնը
10 պրակի բաժնեգինն է 25 Ե. Գ. պրակը 2 1/2 և Արտասահման 30 Փր.,
Ամերիկա 1.50 տոլար: Ա. և Բ. Հատորները կը վաճառուին 60 Ե. Գ.
Հասցէ ՎԱՀԱՆ ԶԱՐՏԱՐԻԱՆ, 18, Rue Tewfik — LE CAIRE Egypte)

Cliché

Imprimerie AGOP PAPAZIAN - 3, Midan Suarès, Le Caire (Egypte)